

ними галузями виробництва, шедеврами мистецтва, мальовничою природою, життям людей тощо. Ученим розроблено рекомендації щодо застосування екскурсійного методу, окреслено етапи його реалізації, кожному з них він дав наукове обґрунтування [3, с.12].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження засвідчує, що С. Ананьїн вивчив не тільки зміст терміна «трудове виховання», а й проаналізував його історичний аспект. Окрім того, базою висвітлених думок науковця були не тільки вивчені зарубіжні системи трудового виховання, а й досвід трудової підготовки підростаючих поколінь вітчизняних і російських педагогів. На наш погляд, подальше історико-педагогічне дослідження з порушеної проблеми вбачаємо у з'ясуванні змісту поняття «трудове виховання» в ідеях вітчизняних педагогів зазначеного періоду.

Література

1. Ананьїн Степан Андрійович (1874-1942): учитель, педагог, психолог // Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ–ХХ ст.): [хрестоматія / упоряд.: Л. Д. Березівська та ін.]. – К.: Наук. світ, 2003. – С. 217-234.
2. Дічек Н. П. Ананьїн Степан Андрійович (1874-1942): педагог, психолог, фахівець з теорії виховання, порівняльної педагогіки / Н. П. Дічек // Українська педагогіка в персоналіях: у 2 кн. Кн. 2: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / за ред. О. В. Сухомлинської. – К.: Либідь, 2005. – С. 210-217.
3. Кошечко Н. В. Науково-педагогічна діяльність С. А. Ананьїна (1873-1942): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «загальна педагогіка та історія педагогіки» / Н. В. Кошечко. – К., 2008. – 20 с.
4. Кошечко Н. В. С. А. Ананьїн про трудове виховання підростаючих поколінь / Н. В. Кошечко // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки: Зб. наук. пр. – К.: Київський університет. 2006. – Вип. 5. – С. 129-137.)

Стаття надійшла до редакції 20.03.2011 р.

УДК 378.147:81'243

Шерстюк Л. В.

ст. викладач,

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили

НАВЧАННЯ ПРОФЕСІЙНО СПРЯМОВАНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ З ОПОРОЮ НА МІЖПРЕДМЕТНУ КООРДИНАЦІЮ

У статті розкривається питання оптимального структурування і змістового наповнення навчального курсу з іноземної мови в системі підготовки студентів нефілологічних спеціальностей. Забезпеченню якісної іношомовної підготовки майбутніх філологів сприятиме уведення міжпредметної координації у зміст навчальних курсів.

Ключові слова: *навчання професійно спрямованого іношомовного спілкування, міжпредметна координація, студенти нефілологічних спеціальностей.*

В статті раскрывается вопрос оптимального структурирования и содержательного наполнения учебного курса по иностранному языку в системе подготовки студентов нефилологических специальностей. Обеспечению качественной иноязычной

подготовки будущих нефилологов будет способствовать введение межпредметной координации в содержание учебных курсов.

Ключевые слова: обучение профессионально направленному иноязычному общению, межпредметная координация, студенты нефилологических специальностей.

The article deals with the question of optimal structuring and content basis of the foreign language course in the system of non-philology students' education. Interdisciplinary coordination in the content of study courses will provide for the qualitative foreign language acquisition by future non-philologists.

Key words: teaching professionally oriented foreign language communication, interdisciplinary coordination, non-philology students.

Завдання модернізації мовної освітньої політики, що визначені в Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, передбачають опанування кожним громадянином країни, крім рідної, ще кількома іноземними мовами. Стратегія міжнародного співробітництва й інтеграції у сфері освіти спрямована на посилення ролі іноземних мов та якості їх знання, що потрібні сьогодні не лише дипломатам, перекладачам і викладачам, а й переважній більшості спеціалістів вищої і середньої ланок. Така масова потреба у знанні іноземних мов потребує перегляду, переосмислення і якісного оновлення всіх складових системи навчання іноземних мов студентів нефілологічних спеціальностей та розробки нових технологій, що сприятимуть опануванню іноземної мови загального та фахового спрямування.

Програма з англійської мови для професійного спілкування [8] декларує індивідуально-диференційоване навчання іноземної мови, оволодіння професійною лексиною з першого курсу, при якому коло усних тем для обговорення повинно торкатися обраної студентом професії.

Стандартні вимоги на здобуття ступеня бакалавра за міжнародно прийнятими рівнями володіння мовою для різних спеціальностей відповідають рівню B₂ [8, с. 2], який передбачає, що соціолінгвістична та прагматична компетенції мають бути розвинені до такої міри, щоб студенти могли розуміти, як ключові цінності, переконання та поведінка в академічному та професійному середовищі України відрізняються при порівнянні однієї культури з іншими (міжнародні, національні, інституційні особливості). Студенти повинні розуміти корпоративні культури в конкретних професійних контекстах і те, яким чином вони співвідносяться одна з одною.

По завершенні курсу професійно спрямованої іноземної мови студенти зможуть застосовувати міжкультурне розуміння в процесі безпосереднього усного і писемного спілкування в академічному та професійному середовищі, а також належним чином поводити себе й реагувати у типових світських, академічних і професійних ситуаціях повсякденного життя та знати правила взаємодії між людьми у таких ситуаціях (розпізнавання відповідних жестів, спілкування очима, усвідомлення значення фізичної дистанції та розуміння жестикуляції в кожній з таких ситуацій)

[8, с. 10], що передбачає оволодіння професійним іншомовним спілкуванням для спеціальних цілей.

Донедавна такого поняття як «іноземна мова для спеціальних цілей» у вітчизняній методиці не існувало. Було поняття «іноземна мова для немовних спеціальностей», яке зустрічалося на місцевому рівні кафедр іноземних мов у педагогічних інститутах і університетах чи в поодиноких монографіях. Досліджуючи сучасні тенденції у навчанні іноземних мов, слід зупинитися на суті поняття «іноземні мови для спеціальних цілей». Уперше поняття «англійська мова для спеціальних цілей» було введено методистами англomовних країн [11;12]. Із зростанням популярності та важливості вивчення інших мов поняття було запозичене фахівцями в галузі навчання німецької, іспанської й російської мов.

Іноземна мова професійного спрямування, або як її називають В. Артемов та О. Тарнопольський «підмова спеціальності» – це специфічна мова окремої спеціальності, що використовується в текстах однією тематики, наприклад, підмова медицини, економіки, банківської справи, транспорту тощо [9]. Сам термін «підмова» ввійшов у вітчизняне мовознавство одночасно з виділенням «мови для спеціальних цілей» (LSP – Language for Specific Purposes). Причиною цього слугували значні лексичні, фонетичні та орфографічні розбіжності у варіантах використання мови в повсякденному спілкуванні, літературі та виробництві. Термін «підмова» означає сукупність мовних, переважно лексичних, засобів, що використовуються спеціалістами одного профілю.

Л. Морська [7] зауважує, у зв'язку зі змінами у мотивації щодо вивчення іноземних мов у методиці навчання з'явився окремий напрямок, де почали досліджувати проблеми, пов'язані з вивченням іноземної мови не лише як обов'язкової університетської загальнонаукової дисципліни, а й як одного із шляхів отримання знань з обраної студентами спеціальності чи спеціалізації. Оскільки іноземна мова по-різному знаходить своє застосування у спілкуванні спеціалістів різних професій, можна моделювати процес їх реальної комунікації, відібравши попередньо для цього необхідний мовний та мовленнєвий матеріал, звузити весь широкий діапазон мови до конкретних потреб спеціалістів [7] і цим полегшити процес оволодіння мовою для спеціальних цілей. У результаті було створено так званий ситуативний підхід до навчання іноземних мов для спеціальних цілей, який домінує в сучасній вітчизняній та зарубіжній методиці.

Н. Костриця стверджує, що основним принципом добору мовленнєвих одиниць (слів, словоформ, висловлювань) є ситуативно-тематичний [4, с. 8]. Такий підхід до навчання обумовлений насамперед професійною діяльністю майбутніх фахівців різних спеціальностей і забезпечує розуміння особливостей функціонування мовленнєвого матеріалу в природних умовах, адекватність володіння професійним мовленням.

Для студентів нефілологічних спеціальностей (економістів, політологів, соціальних працівників, юристів, екологів) іноземна мова не є профільюючим предметом, вивчають її, як правило, впродовж перших двох років навчання в університеті. В подальшому мається на увазі, що студенти продовжують самостійно удосконалювати свої знання з іноземної мови. На практиці ж виходить, що переважна більшість студентів нефілологічних спеціальностей (73 %) не займається іноземною мовою, не розширює свою мовну компетенцію, а, навпаки, забуває навіть те, що було засвоєне на першому і другому курсах [3, с.162].

Отже, виникає необхідність сформувати у студентів нефілологічних спеціальностей стійке позитивне ставлення до вивчення іноземної мови та бажання постійно удосконалювати свої знання та вміння. Ефективним засобом підвищення мовної та мовленнєвої компетенції та розширення культурної пам'яті з метою формування соціокультурної компетенції студента є комплексна диференціація навчання іноземних мов студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів, яка має значні переваги порівняно з іншими заходами, оскільки передбачає розширення не тільки соціокультурної та країнознавчої, а й мовної компетенції, а також формування суто прикладних вмінь та навичок: заповнення різноманітних анкет та апікаційних форм, написання ділового листа, резюме, анотації та ін. Розширенню та поглибленню культурної пам'яті сприяє неформальне спілкування студентів з носіями іноземної мови, зокрема добровольцями Корпусу Миру в процесі роботи Американського клубу чи інших гуртків та осередків. За формою це може бути співбесіда, діалог, інтерв'ю, заняття-пошук, рольова гра, драматизація, ток-шоу тощо. Важливу роль в процесі оволодіння комунікативною іншомовною компетенцією є методичні посібники з розробленим комплексом вправ, спрямованих на удосконалення всіх видів мовленнєвої діяльності на засадах міжпредметної координації у вивченні фахових дисциплін та іноземних мов за професійним спрямуванням.

Професійна термінологія є динамічною системою, яка, розширюючи сферу функціонування, інтенсивно розвивається. Поряд зі словами та виразами, що належать до власне іноземної мови, наявні також терміни-слова та терміни-словосполучення, запозичені з класичних та сучасних європейських мов. В англійській мові вони значною мірою асимілювалися, внаслідок чого ядро сучасної лексики права є лише частково специфічним і будується відповідно до правил термінотворення, властивих іноземній мові в цілому. Наприклад, англійські терміни можуть мати такий український переклад:

Judiciary law – судова практика; прецедентне право; судове право.

Enactment – прийняття (закону); встановлення у законодавчому порядку; законодавчий / нормативний акт; правовий припис; норма права.

To bring a case – представити справу в суді; розпочати подання звинувачення / судову справу [10, с. 198].

Визначення і вираження правового характеру поняття здійснюється за допомогою вказівки у дефініції на «галузь права».

Запропонований нами навчальний посібник *English for Law Students* [10] містить словник, що дає можливі переклади терміну та глосарій, що тлумачить поняття. На нашу думку, комплексне використання тлумачення та перекладу дозволяє студентам більш глибоко та правильно зрозуміти терміни та особливості їх використання. Але якісне оволодіння фаховою лексикою досягається лише завдяки виконанню певної кількості вправ і завдань як засобів навчання. Це вправи на формування мовних навичок, вправи і завдання на вироблення мовленнєвих вмінь: чим більше їх використовує студент, тим мовні операції та мовленнєві дії виконуватимуться якісніше. Водночас, лексичний запас має бути прив'язаний до знань з фахових предметів, що забезпечується міжпредметною координацією.

Дослідники (О. Бандура, Т. Бугеря, М. Лобур, А. Мельник) розрізняють власне інтеграцію, тобто об'єднання декількох навчальних дисциплін в одну, в якій наукові поняття зв'язані загальним змістом і методами викладання, і координацію, тобто ретельно розроблений взаємозв'язок навчальних дисциплін. Оскільки в обох випадках ідеться про міжпредметні зв'язки, розглянемо значення кожного з них [1; 2; 5; 6].

Ми поділяємо думку Р. Гришкової, яка вважає, що «міжпредметна координація – це постійний динамічний багатосторонній зв'язок у навчанні іноземної мови за професійним спрямуванням та фахових дисциплін, що виступають замовниками спеціальної лексики, необхідної для іншомовного професійного спілкування, якого мають навчити викладачі на заняттях з іноземної мови» [3].

Так викладачі фахових дисциплін мають бути обізнаними у новоутвореннях, словах іншомовного походження, які в перекладі українською мовою потребують окремого пояснення та швидко адаптуються відповідно до особливостей мовної системи української мови, наприклад: *смс, джінгл, нетбук, смартфон, пикап, шахіди, кебуц, інтефада* та інші. Міжпредметна координація передбачає співпрацю викладачів іноземної мови з викладачами фахових спеціалізацій для уникнення дублювання навчального матеріалу, корекцію навчальних планів, формування у студентів толерантності до різних точок зору на одну проблему розвитку продуктивного мислення, підтримання стійкого інтересу до вивчення іноземної мови.

Результати впровадження міжпредметної координації у навчання професійно спрямованої іноземної мови та фахових дисциплін у процес іншомовної підготовки студентів нефілологічних спеціальностей засвідчили, що студенти цих груп у порівнянні зі студентами контрольних груп на 14 % свідоміше вживають соціально та культурно марковану лексику в продуктивному мовленні; на 7 % краще здатні включатися до нових ситуацій спілкування, функціонувати на новому мовленнєвому матеріалі та в не-

стандартних ситуаціях. Їхні навички вживання професійних термінів, що вимірювалися тривалістю часу для виконання завдань, на 5 % стійкіші, аніж у студентів контрольних груп.

Висновки. У процесі іншомовної підготовки майбутніх нефілологів ефективним є уведення міжпредметної координації до змісту інтегративних професійно спрямованих курсів іноземної мови, що сприяє усвідомленому засвоєнню професійної іншомовної термінології, виробленню у студентів мовленнєвих умінь і навичок. При структуруванні навчального матеріалу слід розробляти диференційовані завдання та вправи лексичного комунікативно спрямованого характеру й навчальних текстів професійного спрямування. Активне застосування іншомовного професійно спрямованого дидактичного матеріалу забезпечує проблемний, варіативний, інтегративний, дослідницько-пошуковий та творчо-евристичний характер методів, прийомів, форм та засобів його використання у процесі фахової підготовки студентів нефілологічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Література

1. Бандура О. М. Міжпредметні зв'язки у процесі вивчення української літератури: [посібник для викладачів] / О. М. Бандура. – К.: Радянська школа, 1984. – С.19.
2. Бугеря Т. М. Педагогічне забезпечення міжпредметних зв'язків у процесі викладання професійно орієнтованих дисциплін при підготовці майбутніх фізичних реабілітологів / Т. М. Бугеря // Наукові праці: науково-методичний журнал. Педагогічні науки. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – Т. 86. – Вип. 73. – С. 123-127.
3. Гришкова Р. О. Міжпредметна координація у навчанні професійно спрямованої англійської мови та фахових дисциплін / Р. О. Гришкова // Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили. – Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2007. – Т. 71. – Вип. 58. – С. 149-154.
4. Костриця Н. М. Формування українського професійного мовлення у студентів вищих навчальних закладів економічної освіти України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «теорія і методика навчання» / Н. М. Костриця – К., 2002. – 16 с.
5. Лобур М. С. Із досвіду вирішення міжпредметних зв'язків на сучасному етапі при підготовці молодших спеціалістів / М. С. Лобур // Нові технології навчання: науково-методичний збірник. – 2001. – Вип. 31. – С. 216-218.
6. Мельник А. П. Міжпредметні зв'язки в процесі вивчення іноземної мови у вищих медичних навчальних закладах I-II рівнів акредитації / А. П. Мельник // Іноземна мова в навчальних закладах. – 2007. – № 2. – С. 116-122.
7. Морська Л. І. Сучасні тенденції у викладанні іноземних мов для спеціальних цілей / Л. І. Морська // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 23-29.
8. Програма з англійської мови для професійного спілкування / кол. авт.: Г. С. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
9. Тарнопольський О. Б. Методика обучения английскому языку для делового общения: [учебное пособие] / О. Б. Тарнопольский, С. Н. Кожушко. – К.: Ленвіт, 2004. – С. 57-100.
10. Шерстюк Л. В. English for Law Students: навчальний посібник / Людмила Валеріївна Шерстюк. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2008. – 248 с.
11. Coffey V. ESP – English for Specific Purposes // Language Teaching. – 1994. – vol. 17. – No.1, – L.2-16
12. Richards J. C., Rodgers K. S. Approaches and Methods in Language Teaching: a Description and Analysis. – Cambridge: Cambridge University Press. – 1986. – 171 p.

Стаття надійшла до редакції 24.03.2011 р.